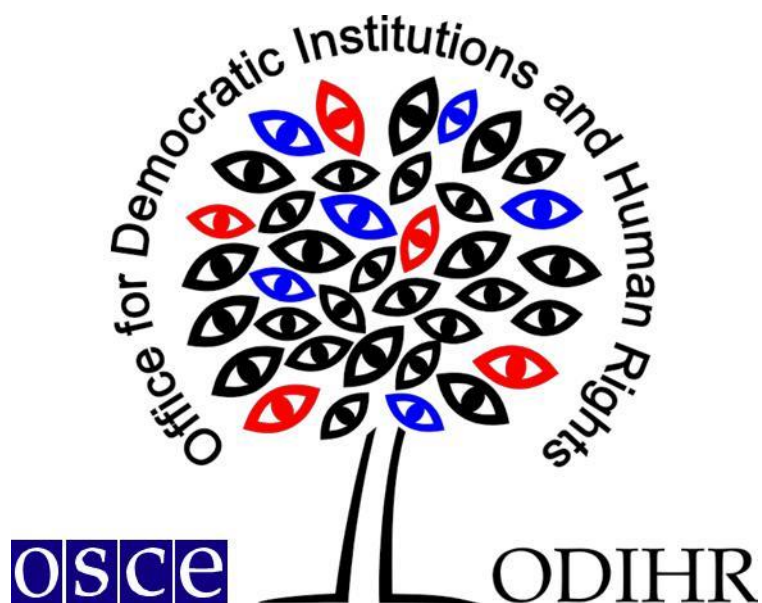

Preporuke o pravima osoba sa invaliditetom na učešće u političkom i javnom životu u regionu OEBS-a

(Dablinske preporuke)

2023.

3. decembar 2023.

Preporuke o pravima osoba sa invaliditetom na učešće u političkom i javnom životu u regionu OEBS-a (Dablinske preporuke)

Države učesnice OEBS-a jasno su izrazile svoju posvećenost pravima osoba sa invaliditetom da učestvuju u političkom i javnom životu, kao što je navedeno u Moskovskom dokumentu (1991, stavovi 41.1–415). Ove obaveze se uklapaju u širi okvir obaveza OEBS-a u pogledu demokratskog upravljanja i konkretnog mandata ODIHR-a da pomogne državama učesnicama u sprovođenju njihovih obaveza u okviru ljudske dimenzije OEBS-a. Na primer, države se obavezuju da će „promovisati principe demokratije“ (Helsinški dokument, 1992, stav 10) i obezbediti: jednakost pred zakonom; jednako pravo glasa; pristup javnim službama; političkim strankama; i sprečavanje diskriminacije u svim oblastima (Kopenhagen, 1990, stavovi 5.9, 7.4, 7.5, 7.6 i 25.4, respektivno).

Na osnovu ovih obaveza i u skladu sa svojim mandatom da pomogne državama učesnicama u sprovođenju njihovih obaveza u okviru ljudske dimenzije, godine 2021. ODIHR je sazvaio Savetodavni panel za učešće osoba sa invaliditetom u političkom životu. Panel čini jedanaest nezavisnih eksperata iz celog regiona OEBS-a, od kojih se većina izjašnjava kao osobe sa invaliditetom. Panel daje savete, smernice i preporuke ODIHR-u o pitanjima koja se odnose na učešće osoba sa invaliditetom u političkom i javnom životu.

Na osnovu toga, ODIHR, uz konsultacije sa Savetodavnim panelom, daje sledeće preporuke državama učesnicama, njihovim skupštinama, zakonodavcima, političkim strankama i telima za upravljanje izborima. Preporuke su finalizovane tokom godišnjeg sastanka Panela u Dublinu, u Irskoj, 14. novembra 2023. Na taj način, ODIHR nastoji da se založi za istinsko uključivanje osoba sa invaliditetom širom regiona OEBS-a.

1. Doneti inkluzivno zakonodavstvo

Preporučujemo da države učesnice usvoje sve odgovarajuće zakonodavne, administrativne i druge mere u skladu sa Konvencijom UN o pravima osoba sa invaliditetom (CRPD), obavezama OEBS-a, drugim međunarodnim dokumentima i normama, kako bi se obezbedilo ostvarivanje prava na učešće u političkom i javnom životu za osobe sa invaliditetom i kako bi se izmenili ili ukinuli postojeći zakoni, propisi, običaji i prakse koji predstavljaju diskriminaciju po osnovu invaliditeta u ostvarivanju političkih prava.

2. Utvrditi i ukloniti prepreke

Preporučujemo da države učesnice utvrde i sistematski prevaziđu prepreke koje ometaju učešće osoba sa invaliditetom u političkom životu, uključujući one koje se odnose na fizičku pristupačnost, kognitivnu pristupačnost, pravne barijere, komunikaciju, pristup informacijama i predrasude u stavovima.

3. Obezbediti dostupne informacije i mehanizme podrške

Preporučujemo da države učesnice razvijaju i sprovode mere kako bi obezbedile da postupci, dokumenti i informacije u vezi sa učešćem u političkom životu budu u potpunosti dostupni osobama sa invaliditetom. To uključuje izradu materijala u više formata, kao što su audio format, Brajevo pismo, tumačenje na znakovnom jeziku, titlovanje u realnom vremenu, lako čitljive i pristupačne digitalne platforme. Države učesnice bi takođe mogle da uspostave službe, uključujući personalne asistente po sopstvenom izboru, i razumna prilagođavanja, kako bi obezbedile aktivno angažovanje osoba sa invaliditetom u svim aspektima političkog života.

4. Rodno osetljiva i intersekcionalna zastupljenost

Prepoznajući da se osobe sa invaliditetom, posebno žene i pojedinci koji se identifikuju sa višestrukim marginalizovanim identitetima, mogu suočiti sa dodatnim preprekama u pristupu političkom životu, preporučujemo da države učesnice aktivno razmotre intersekcionalnost kao ključni element inkluzivnog učešća u političkom životu. Intersekcionalnost se odnosi na to kako različite društvene kategorije, uključujući ali ne ograničavajući se na invaliditet, rod, godište, religiju, „rasu“ i etničku pripadnost, doprinose jedinstvenom iskustvu stigme ili diskriminacije.

5. Izgradnja kapaciteta i svest

Preporučujemo da države učesnice ulažu u programe obuke za poslanike, skupštinsko osoblje, vlade i širu javnost kako bi podigle svest o pravima osoba sa invaliditetom i njihovoj inkluziji, i kako bi negovale inkluzivnu političku kulturu, dajući prioritet sednicama koje vode stručnjaci sa proživljenim iskustvom invalidnosti. Druge mere mogle bi da obuhvataju, ali ne ograničavaju se na povećanje zastupljenosti zaposlenih sa invaliditetom u ulogama donošenja odluka i obezbeđivanje programâ stažiranja u skupštini za mlade koji su inkluzivni za osobe sa invaliditetom.

6. Promovisati inkluzivnu zastupljenost u političkom i javnom životu

Preporučujemo da države učesnice podstiču političke stranke da aktivno promovišu zastupljenost osoba sa invaliditetom interno i kao kandidata na izborima, prepoznajući vrednost različitosti u političkom životu. Ova preporuka takođe obuhvata zastupljenost i uključivanje osoba sa invaliditetom u tela za upravljanje izborima i grupe za posmatranje izbora, uključujući i domaće i međunarodne izbore.

7. Prikupljanje podataka i izveštavanje

Preporučujemo da države učesnice prikupljaju, redovno ažuriraju i objavljuju raščlanjene podatke o učešću osoba sa invaliditetom u političkom životu i njihovoj zastupljenosti u nacionalnim skupštinama, s ciljem utvrđivanja i uklanjanja prepreka u ostvarivanju političkih prava. Države učesnice treba da obaveste ODIHR o svojim naporima da poboljšaju inkluziju

osoba sa invaliditetom u nacionalnim skupštinama, podstičući međusobnu procenu i razmenu najboljih praksi među članicama OEBS-a.

8. Konsultacije sa osobama sa invaliditetom i organizacijama koje ih zastupaju

Preporučujemo da se države učesnice uključe u suvise konsultacije sa osobama sa invaliditetom, organizacijama koje ih zastupaju, nacionalnim institucijama za ljudska prava i nacionalnim savetodavnim telima osoba sa invaliditetom o donošenju odluka i, prilikom izrade i sprovođenja politika, o obezbeđivanju njihovog aktivnog učešća u takvim procesima.

9. Sprovođenje inkluzivnih izbornih procesa

Preporučujemo da države učesnice promovišu sveobuhvatno angažovanje osoba sa invaliditetom tokom celog izbornog ciklusa i kroz sve izborne procese, uključujući edukaciju i registraciju birača, kampanju, glasanje, praćenje izbora i tabulaciju rezultata, postizbornu procenu i reformske procese.

10. Međunarodna saradnja

Preporučujemo da države učesnice podstiču izradu programa za pristup osoba sa invaliditetom izborima i uključivanje invalidnosti u celokupnu razvojnu saradnju u vezi sa učešćem u političkom životu, uključujući i sa međunarodnim organizacijama, civilnim društvom i drugim državama učesnicama OEBS-a.

ODIHR podstiče države učesnice OEBS-a da razmotre ove preporuke dok rade na stvaranju inkluzivnijeg i reprezentativnijeg političkog okruženja, čime se podržavaju principi demokratije, ljudskih prava i jednakosti za sve u regionu OEBS-a.

Savetodavni panel ODIHR-a za učešće osoba sa invaliditetom u političkom životu

Virdžinija Etkinson (Virginia Atkinson), viši savetnik za globalnu inkluziju Međunarodne fondacije za izborne sisteme (SAD)

Ana Drabarc (Anna Drabarz), aktivista za prava osoba sa invaliditetom i pravnik (Poljska)

Pet Klark (Pat Clarke), potpredsednik Evropskog foruma osoba sa invaliditetom (Irska)

Martin Konvej (Martin Conway), senator (Irska)

Karina Čupina (Karina Chupina), stručnjak za inkluziju osoba sa invaliditetom (Rusija/Nemačka)

Janoš Fiala Butora (Janos Fiala Butora), pravnik (Mađarska)

Lizat Kaltajeva (Lyazzat Kaltayeva), senator (Kazahstan)

Dženet E. Lord (Janet E. Lord), viši saradnik, projekat Pravnog fakulteta Harvarda o invalidnosti i izvršni direktor, Centar za međunarodno i uporedno pravo, Pravni fakultet Univerziteta u Baltimoru (SAD)

Helga Stivens (Helga Stevens), advokat, bivši član Flamanske skupštine, belgijskog Senata i Evropskog parlamenta i aktivista za prava gluvih (Belgija)

Irina Tekučova (Iryna Tekuchova), direktor Centra za istraživanje invalidnosti, Borba za prava (Ukrajina)

Emi Urhonen (Amu Urhonen), aktivista za prava osoba sa invaliditetom i lider u finskoj stranačkoj politici (Finska)